

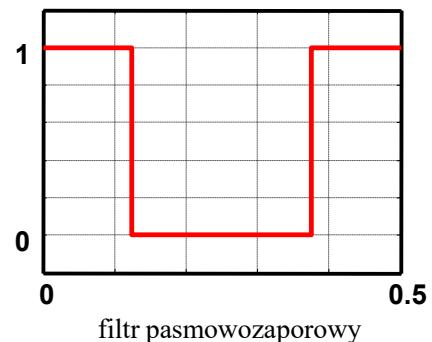
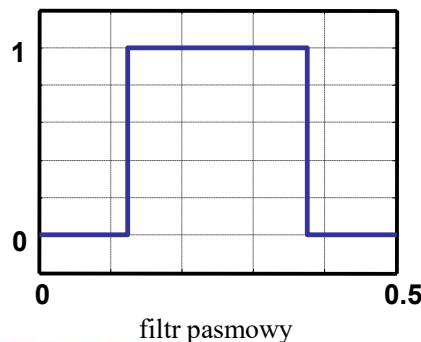
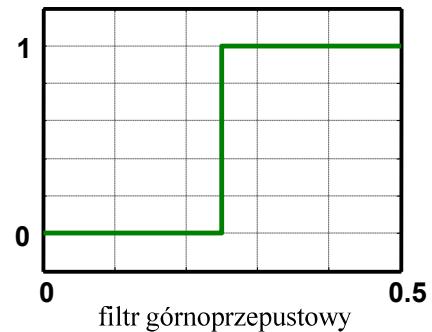
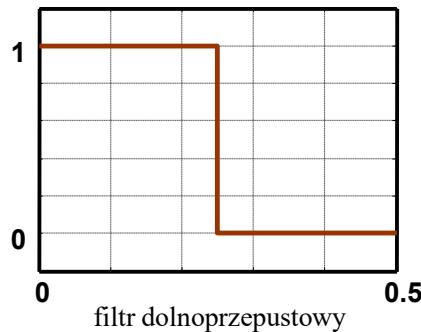
FILTRY O NIESKOŃCZONEJ ODPOWIEDZI IMPULSOWEJ - IIR

ang. Infinite Impulse Response (IIR)

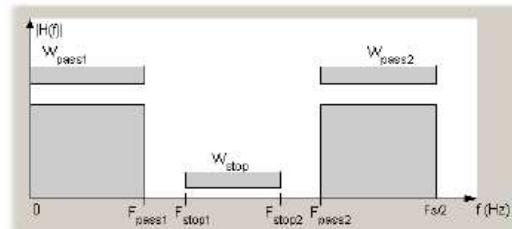
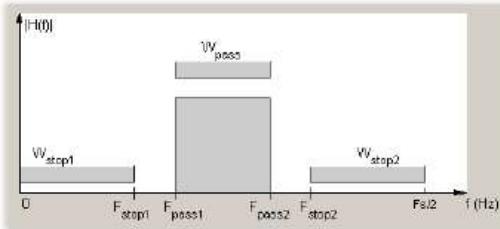
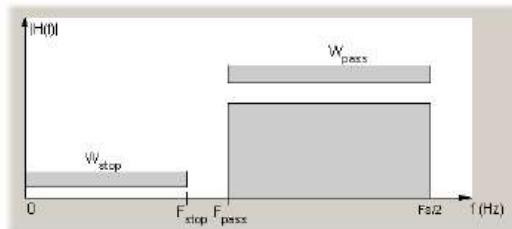
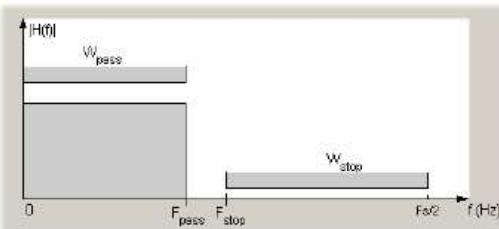
Spis treści

1. Definicja filtru IIR
2. Stabilność filtrów IIR
3. Metody projektowania filtrów IIR
4. Przykłady projektowania
5. Dwuwymiarowe filtry rekursywne
6. Optymalizacyjna metoda projektowania filtrów 2-D IIR

Filtre: dolnoprzepustowe, górnoprzepustowe, pasmowe i pasmowozaporowe

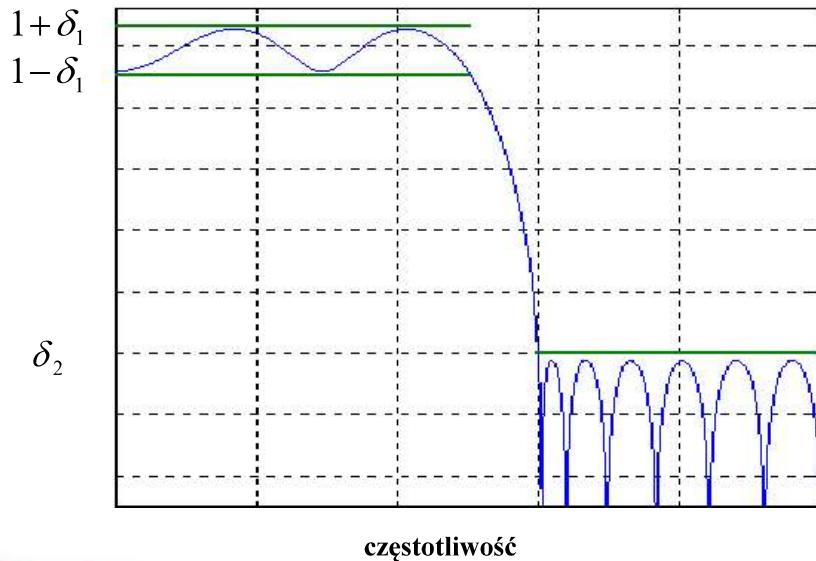

Filtre: dolnoprzepustowe, górnoprzepustowe, pasmowe i pasmowozaporowe

Rzeczywisty filtr dolnoprzepustowy

$$\begin{aligned} 1 - \delta_1 &\leq A(f) \leq 1 + \delta_1 & \text{dla } f < f_c \\ |A(f)| &\leq \delta_2 & \text{dla } f > f_r \end{aligned}$$

5

Założenia projektowe dla filtrów

δ_1 - dopuszczalna odchyłka charakterystyki w paśmie przewodzenia,

δ_2 - dopuszczalna odchyłka w paśmie tłumienia,

f_c - końcowa częstotliwość pasma przewodzenia,

f_r - początkowa częstotliwość pasma tłumienia.

Metody projektowania filtrów typu IIR

Metoda 1: Projektowanie filtrów IIR w oparciu o filtry analogowe

$$H(s) = \frac{\sum_{m=0}^M \alpha_m s^m}{\sum_{m=0}^N \beta_m s^m}$$

$$H(z) = \frac{\sum_{n=0}^M b_n z^{-n}}{1 + \sum_{n=1}^N a_n z^{-n}}$$

$$s = 2\pi j f$$

$$s = \frac{z - 1}{z + 1}$$

$$z = e^{2\pi j f}$$

$$\underline{f} = f \Delta t$$

$$2\pi j f = \frac{e^{2\pi j \underline{f}} - 1}{e^{2\pi j \underline{f}} + 1}$$

Powtórka z trygonometrii

$$e^{2\pi j \underline{f}} = \cos(2\pi \underline{f}) + j \sin(2\pi \underline{f})$$

$$1 - \cos(2\pi \underline{f}) = 2 \sin^2(\pi \underline{f})$$

$$1 + \cos(2\pi \underline{f}) = 2 \cos^2(\pi \underline{f})$$

$$\sin(2\pi \underline{f}) = 2 \sin(\pi \underline{f}) \cos(\pi \underline{f})$$

9

Zależność pomiędzy argumentami charakterystyk filtrów analogowych i cyfrowych

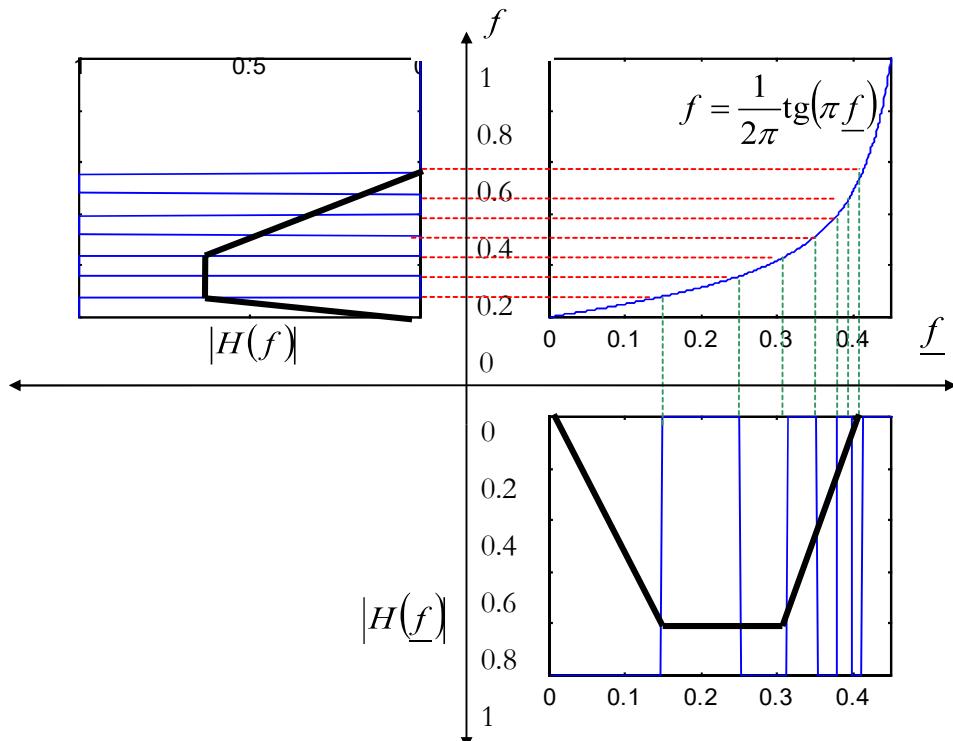
$$\begin{aligned}
 2\pi j f &= \frac{\cos(2\pi \underline{f}) + j \sin(2\pi \underline{f}) - 1}{\cos(2\pi \underline{f}) + j \sin(2\pi \underline{f}) + 1} = \\
 &= \frac{-2 \sin^2(\pi \underline{f}) + 2j \sin(\pi \underline{f}) \cos(\pi \underline{f})}{2 \cos^2(\pi \underline{f}) + 2j \sin(\pi \underline{f}) \cos(\pi \underline{f})} = \\
 &= \frac{\sin(\pi \underline{f}) [j \cos(\pi \underline{f}) - \sin(\pi \underline{f})]}{\cos(\pi \underline{f}) [\cos(\pi \underline{f}) + j \sin(\pi \underline{f})]} = j \operatorname{tg}(\pi \underline{f})
 \end{aligned}$$

$$\longrightarrow 2\pi j f = j \operatorname{tg}(\pi \underline{f}) \longrightarrow$$

$$f = \frac{1}{2\pi} \operatorname{tg}(\pi \underline{f})$$

10

Graficzna prezentacja zależności między częstotliwościami

11

Metoda I: Algorytm projektowania

1. Przyjąć założenia projektowe

$$H(\underline{f}) = A(\underline{f}) e^{j\theta(\underline{f})}$$
  2. Zmodyfikować założenia projektowe posługując się
zależnością

$$\underline{f} = \frac{1}{\pi} \operatorname{arctg}(2\pi f)$$
  3. Zaprojektować filtr analogowy

$$H(s) = \frac{\sum_{n=0}^M \alpha_n s^n}{\sum_{n=0}^N \beta_n s^n}$$
  4. W oparciu o powyższy filtr,
wyliczyć $\tilde{z}$ -transmitancję

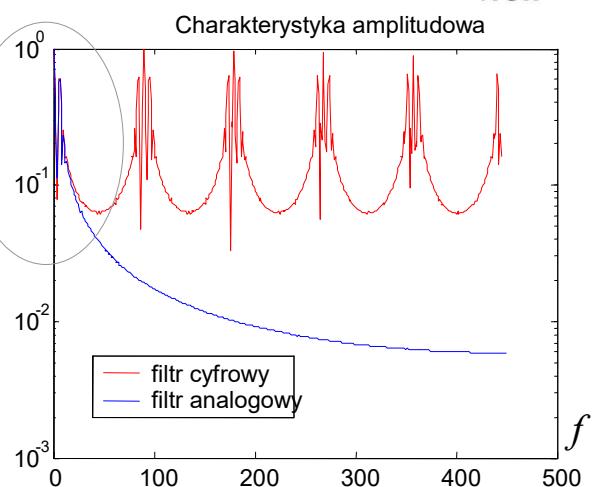
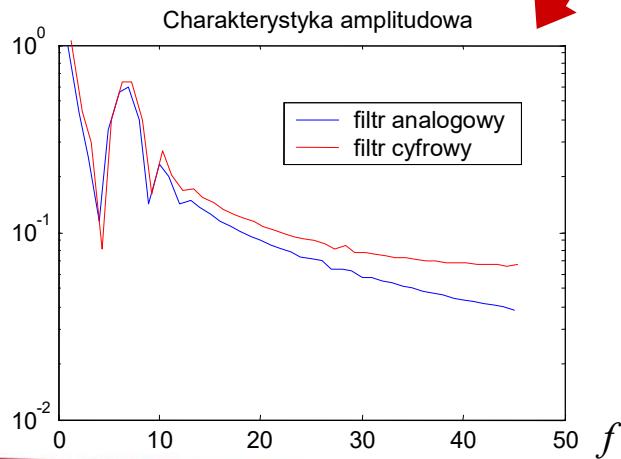
$$H(z) = \frac{\sum_{n=0}^M \alpha_n (z-1)^n (z+1)^{N-n}}{\sum_{n=0}^N \beta_n (z-1)^n (z+1)^{N-n}}$$
- posługując się podstawieniem
- $$s = \frac{z-1}{z+1}$$

12

Zależność między częstotliwościami

$$H(f) = \frac{\sum_{m=0}^M \alpha_m (2\pi f)^m}{\sum_{m=0}^N \beta_m (2\pi f)^m}$$

$$H(f) = \frac{\sum_{n=0}^M b_n e^{-2\pi jnf}}{1 + \sum_{n=1}^N a_n e^{-2\pi jnf}}$$

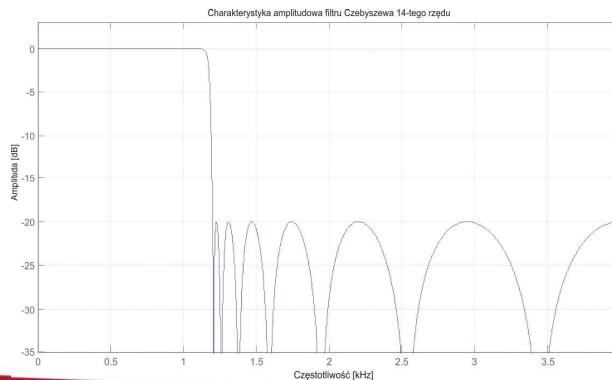
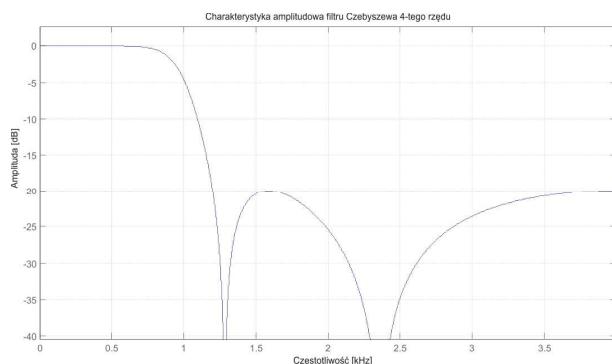

Charakterystyka amplitudowa otrzymanego filtra cyfrowego jest okresowa i różni się od charakterystyki filtra analogowego.

13

Przykład 1: filtr Czebyszewa 4-tego i 14-tego rzędu

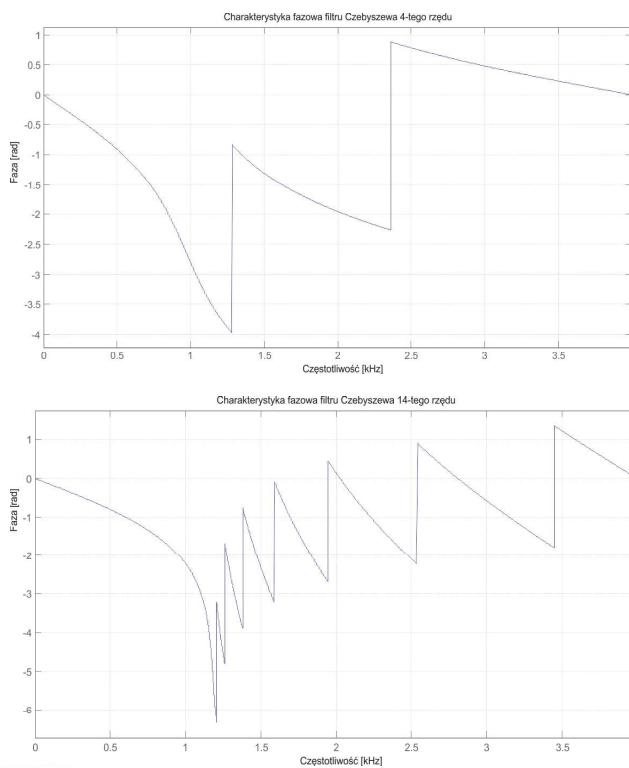
Charakterystyki amplitudowe

14

Przykład 1: filtr Czebyszewa 4-tego i 14-tego rzędu

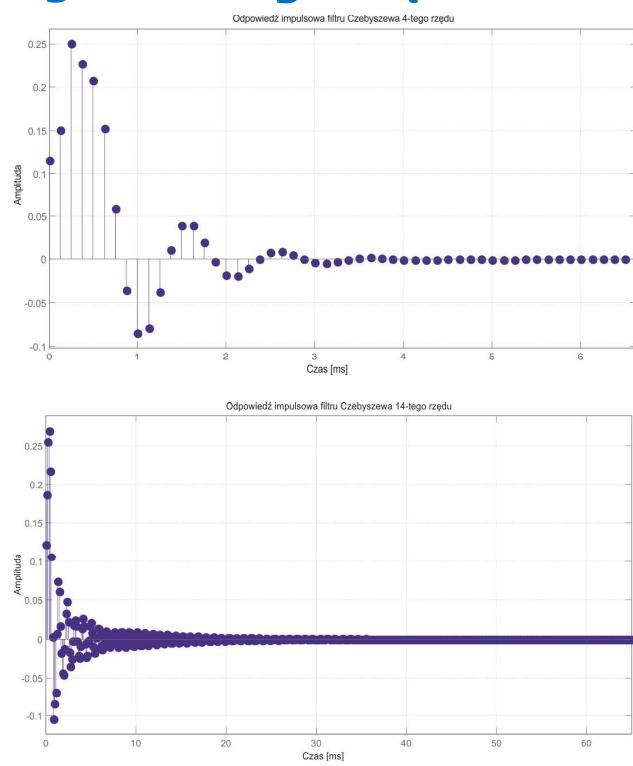
Charakterystyki fazowe

15

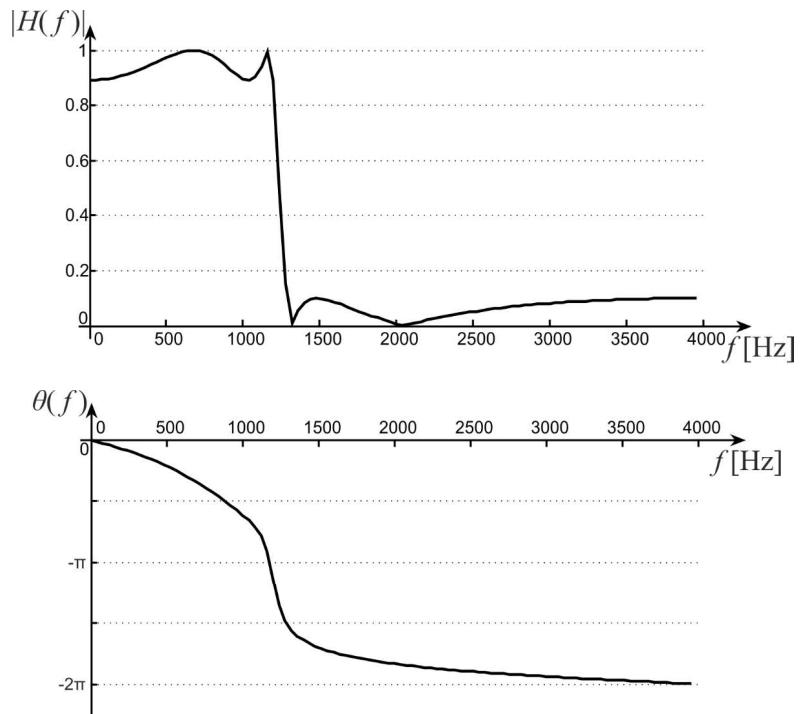
Przykład 1: filtr Czebyszewa 4-tego i 14-tego rzędu

Odpowiedzi impulsowe

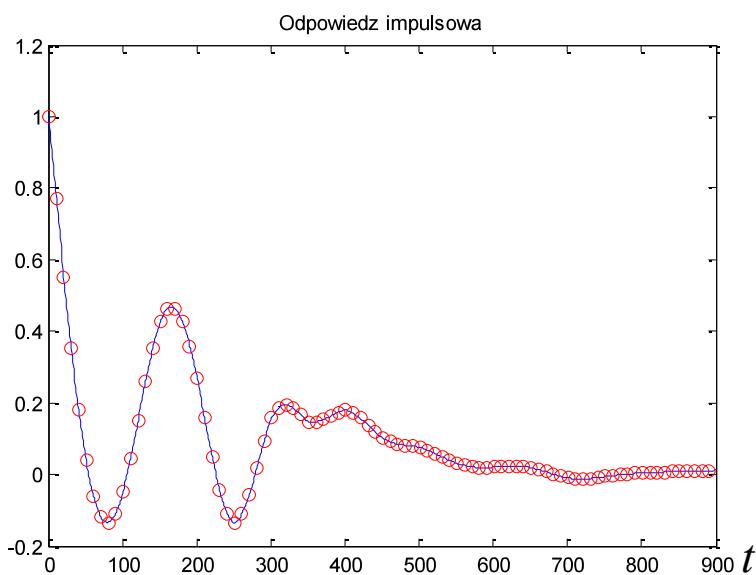
16

Przykład 2: charakterystyki filtru eliptycznego 4-tego rzędu

17

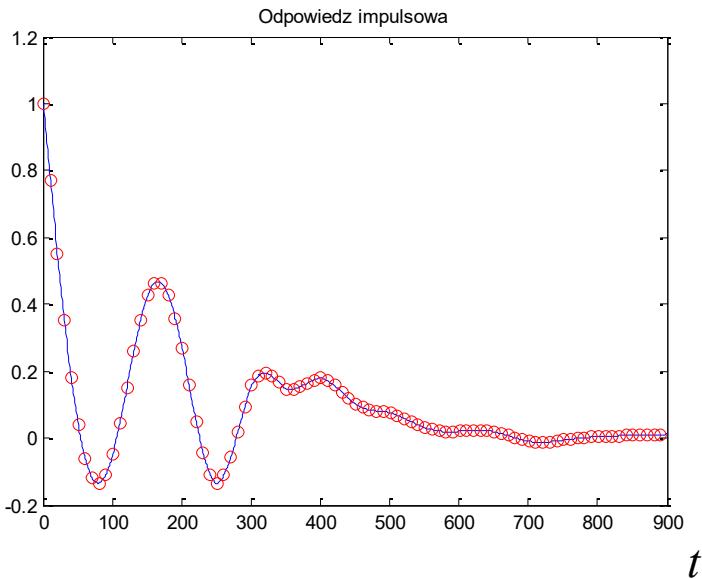
Metoda II: Projektowanie metodą niezmienności odpowiedzi impulsowej

Ciągła odpowiedź impulsowa projektowanego filtru oraz jej wersja dyskretna

18

Metoda II: Projektowanie metodą niezmienności odpowiedzi impulsowej

$$H(z) = \sum_{n=0}^{\infty} h(n \Delta t) z^{-n}$$

Czerwone kółeczka wyznaczają wartości
 $h(n \Delta t)$

19

Metoda II: Projektowanie metodą niezmienności odpowiedzi impulsowej

Niech zadana charakterystyka częstotliwościowa ma postać

$$H(f) = \frac{\sum_{m=0}^M \alpha_m j^m f^m}{\sum_{m=0}^N \beta_m j^m f^m} = \sum_{m=0}^N \frac{\eta_m}{j f - \xi_m} \quad \text{gdzie } M < N.$$

Ponieważ $H(f) \leftrightarrow h(t)$ otrzymujemy

$$h(n \Delta t) = \int_{-\infty}^{\infty} \sum_{m=0}^N \frac{\eta_m}{j(f + j \xi_m)} e^{2\pi j f n \Delta t} df \quad \text{gdzie } n \geq 0.$$

Metoda II: Projektowanie metodą niezmienności odpowiedzi impulsowej

Korzystając z transformaty skoku jednostkowego $\frac{1}{j f} \Leftrightarrow 2\pi \mathbf{1}(t)$

i przesunięcia w dziedzinie częstotliwości $j\xi_m \Leftrightarrow \exp(2\pi\xi_m n\Delta t)$
pozbędziemy się całki

$$h(n\Delta t) = \int_{-\infty}^{\infty} \sum_{m=0}^N \frac{\eta_m}{j(f + j\xi_m)} e^{2\pi j f n\Delta t} df = 2\pi \sum_{m=0}^N \eta_m e^{2\pi \xi_m n\Delta t}$$

Zależność pomiędzy z -transmitancją a odpowiedzią impulsową

$$H(z) = \sum_{n=0}^{\infty} h(n\Delta t) z^{-n}$$

Z obu równań otrzymujemy

$$H(z) = 2\pi \sum_{n=0}^{\infty} \sum_{m=0}^N \eta_m e^{2\pi \xi_m n\Delta t} z^{-n} = 2\pi \sum_{m=0}^N \frac{\eta_m}{1 - e^{2\pi \xi_m \Delta t} z^{-1}}$$

wyznaczając sumę nieskończonego szeregu geometrycznego.

21

Powtórka z szeregu geometrycznego

$$\sum_{n=0}^{\infty} b_n = \frac{b_0}{1-q} \quad \begin{cases} |q| < 1 \\ b_0 = 1 \\ q = e^{2\pi \xi_m \Delta t} z^{-1} \end{cases}$$

Stabilność filtru zaprojektowanego metodą niezmienniczej odpowiedzi impulsowej

$$\xi_m = \delta_m + j f_m$$

$$z_m = e^{2\pi\xi_m \Delta t} \longrightarrow z_m = e^{2\pi\delta_m \Delta t} e^{2\pi j f_m \Delta t}$$

$$\delta_m < 0 \longrightarrow |z_m| = |e^{2\pi\delta_m \Delta t}| < 1$$

Czyli ze stabilności filtru analogowego
wynika stabilność filtru cyfrowego.

23

Metoda III: Optymalizacyjne metody projektowania filtrów IIR

Podstawiając $z = e^{2\pi j f}$ otrzymujemy

$$H(z) = \frac{\sum_{n=0}^M b_n z^{-n}}{1 + \sum_{n=1}^N a_n z^{-n}}$$

$$H(f) = \frac{\sum_{n=0}^M b_n e^{-2\pi n j f}}{1 + \sum_{n=1}^N a_n e^{-2\pi n j f}}$$

Kryterium oceniające jakość filtru może być w postaci

$$Q = \int_0^{0,5} |H(f) - A(f)e^{j\theta(f)}|^2 df$$

24

Inne możliwe kryteria

Kryterium amplitudowe

$$Q = \int_0^{0,5} [H(\underline{f}) - |A(\underline{f})|]^2 d\underline{f}$$

Kryterium łączące wcześniejsze kryteria z wagami

$$Q = \alpha \int_0^{0,5} w_1(\underline{f}) |H(\underline{f}) - A(\underline{f}) e^{j\theta(\underline{f})}|^2 d\underline{f} + (1-\alpha) \int_0^{0,5} w_2(\underline{f}) [H(\underline{f}) - |A(\underline{f})|]^2 d\underline{f}$$

gdzie $\alpha \in [0 \quad 1]$

25

Przykład 3

Minimalizując powyższe kryterium zaprojektować filtr 3-go rzędu dolnoprzepustowy z częstotliwością odcięcia 3 kHz i liniową charakterystyką fazową $\theta(f) = -2\pi f$

$\Delta t = 0,0001$ sek jest zadaną gęstością próbkowania sygnału.

Czyli częstotliwość Nyquista
(tzn. połowa częstotliwości próbkowania) $f_{\max} = 5\text{kHz}$

26

c.d przykładu 3

Zgodnie z tematem zadania projektowany filtr ma postać

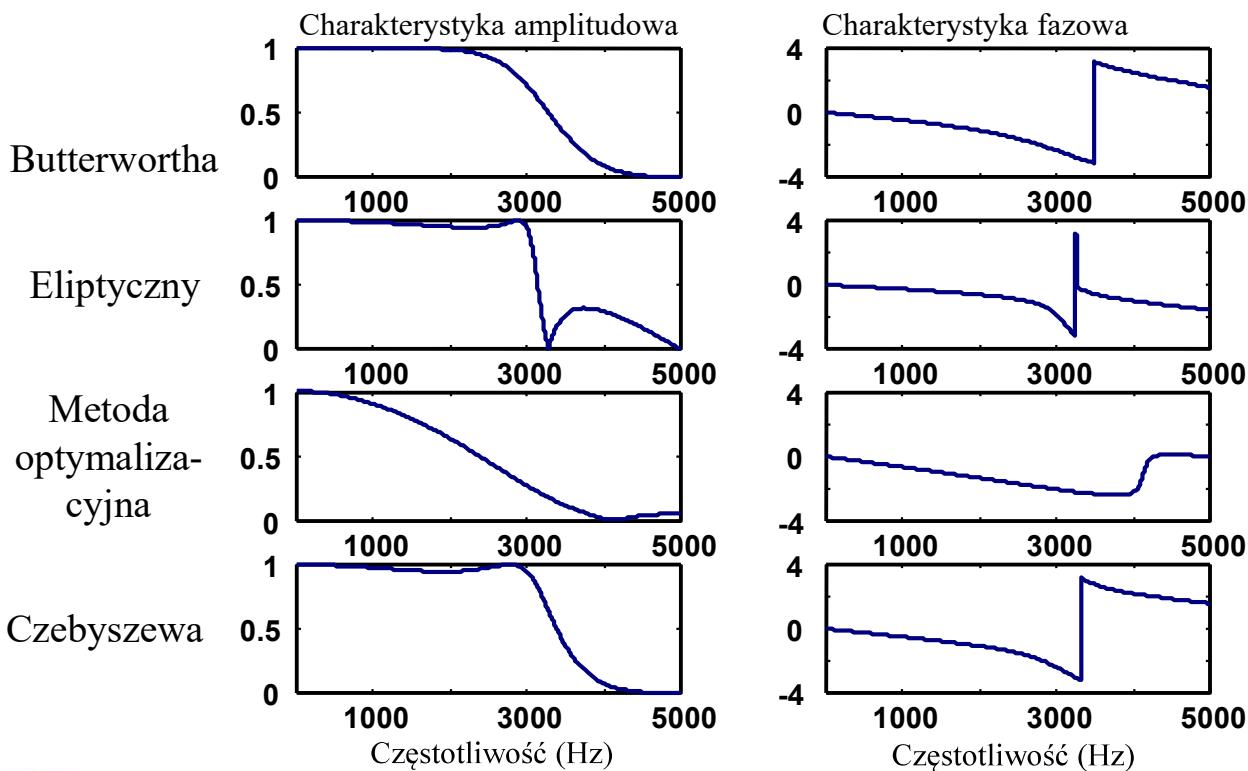
$$s^{wy}(n) = b_0 s^{we}(n) + b_1 s^{we}(n-1) + b_2 s^{we}(n-2) + b_3 s^{we}(n-3) \\ - a_1 s^{wy}(n-1) - a_2 s^{wy}(n-2) - a_3 s^{wy}(n-3)$$

Rozwiązańa przykładu 3

Tab.1 Parametry filtru cyfrowego IIR

	Butterwortha	Eliptyczny	Metoda optymalizacyjna	Czebyszewa typu I
b_0	0.2569	0.3651	0.2574	0.2489
b_1	0.7707	0.8405	0.4208	0.7466
b_2	0.7707	0.8405	0.2349	0.7466
b_3	0.2569	0.3651	-0.0029	0.2489
a_1	0.5772	0.6676	-0.1735	0.5043
a_2	0.4218	0.7141	0.0962	0.5289
a_3	0.0563	0.0296	-0.0236	-0.0423

Graficzna prezentacja rozwiązania przykładu 3

29

Przykład 4

Stosując następujące kryterium:

$$Q = \int_0^{0,5} w(\underline{f}) \cdot \left[|H^{\text{zad}}(\underline{f})| - |H(\underline{f})| \right]^2 d\underline{f}$$

przy funkcji wagowej w równej 1, zaprojektować filtr IIR dolnoprzepustowy 3. rzędu ($N=3$) z górną częstotliwością graniczną 2kHz, dla częstotliwości próbkowania:

$$f_p = 10\text{kHz}$$

Otrzymany filtr należy porównać z wynikiem projektowania za pomocą transformacji biliniowej dla filtrów typu: Butterwortha, Czebyszewa (typ I) oraz filtru eliptycznego.

30

c.d. przykładu 4

Maksymalna częstotliwość (częstotliwość Nyquista)

$$f_{\max} = 5 \text{kHz}$$

Znormalizowana częstotliwość graniczna:

$$\underline{f}_g = \frac{f_g}{f_p} = \frac{2000}{10000} = 0,2$$

Zgodnie z tematem zadania projektowany filtr ma postać

$$s^{wy}(n) = b_0 s^{we}(n) + b_1 s^{we}(n-1) + b_2 s^{we}(n-2) + b_3 s^{we}(n-3) - \\ - a_1 s^{wy}(n-1) - a_2 s^{wy}(n-2) - a_3 s^{wy}(n-3)$$

31

Rozwiązania przykładu 4

Współczynniki filtra Butterwortha:

n	0	1	2	3
b_n	0,0985	0,2956	0,2956	0,0985
a_n	1	- 0,5772	0,4218	- 0,0563

Współczynniki filtra Czebyszewa (I):

n	0	1	2	3
b_n	0,0476	0,1427	0,1427	0,0476
a_n	1	- 1,3146	1,1704	- 0,4752

Współczynniki filtra eliptycznego:

n	0	1	2	3
b_n	0,0722	0,1378	0,1378	0,0722
a_n	1	- 1,2793	1,1729	- 0,4736

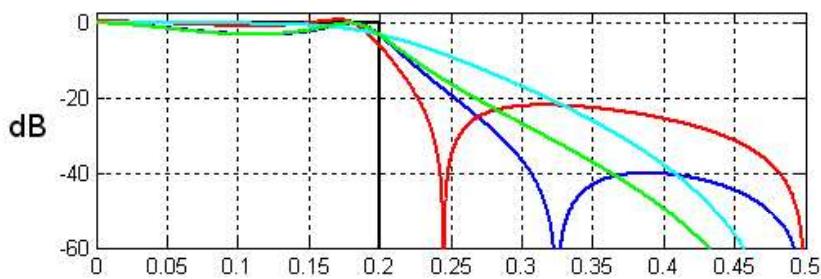
Współczynniki filtra optymalnego:

n	0	1	2	3
b_n	0,1547	0,1456	0,1455	0,1547
a_n	1	- 1,1727	1,0877	- 0,3470

32

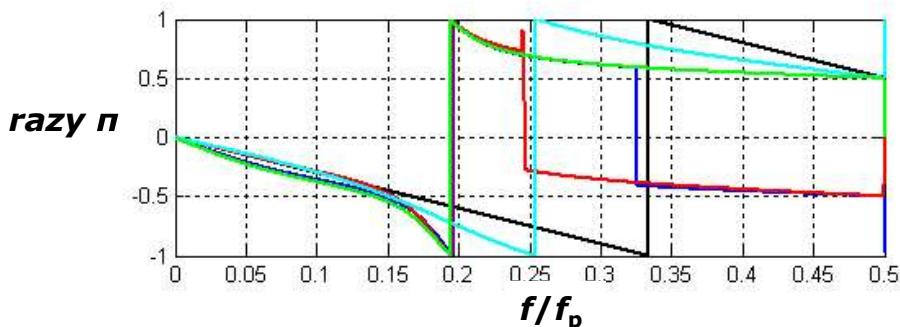
Przykład 4: charakterystyki częstotliwościowe filtrów IIR

Amplitudowe

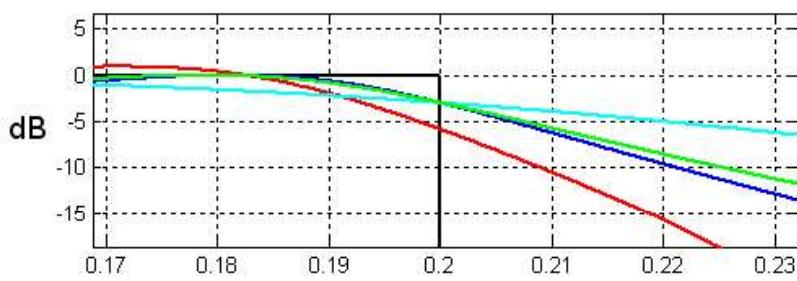
Filtryle:
zadany wzorzec
Butterwortha
Czebyszewa (I)
eliptyczny
optymalny

Fazowe

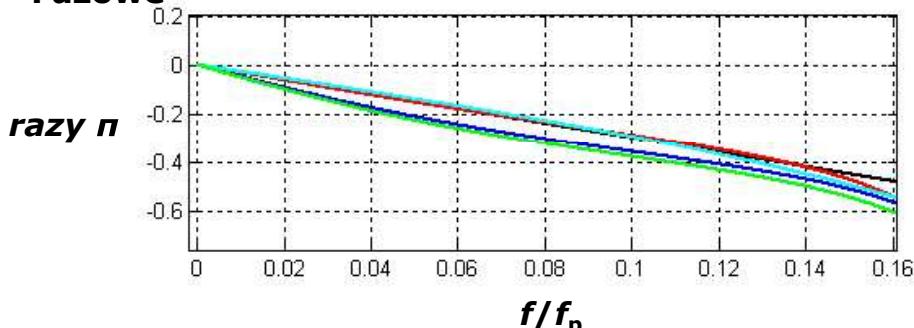
Przykład 4: charakterystyki częstotliwościowe w powiększeniu

Amplitudowe

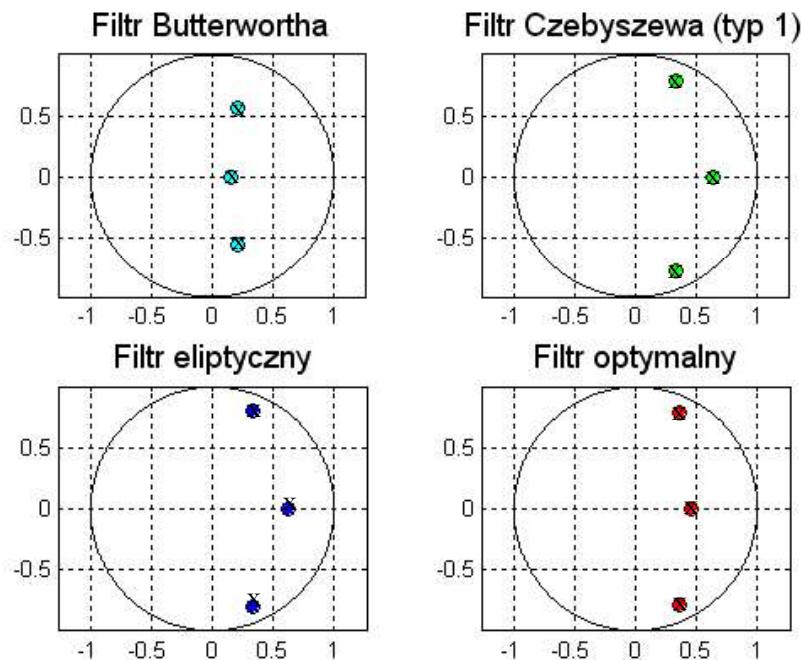

Filtryle:
zadany wzorzec
Butterwortha
Czebyszewa (I)
eliptyczny
optymalny

Fazowe

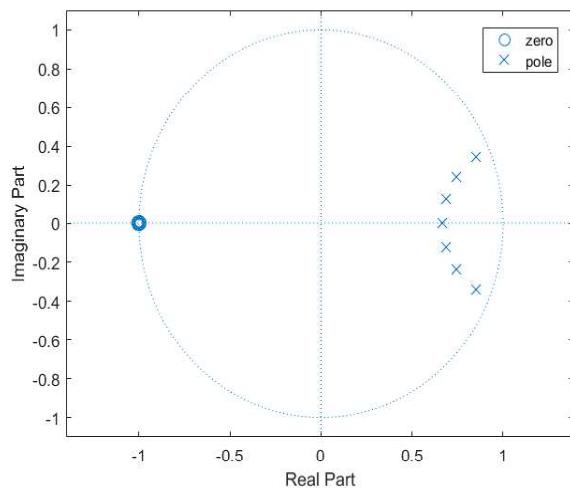
Przykład 4: Biegunki na płaszczyźnie zespolonej

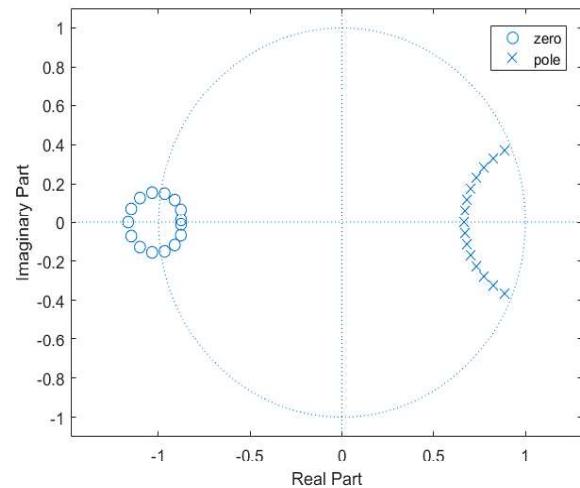
Przykład 5: Rozmieszczenie biegunków filtrów typu IIR

Filtr dolno-przepustowy Butterworth'a o częstotliwości odcięcia 1/16

Filtr rzędu 7

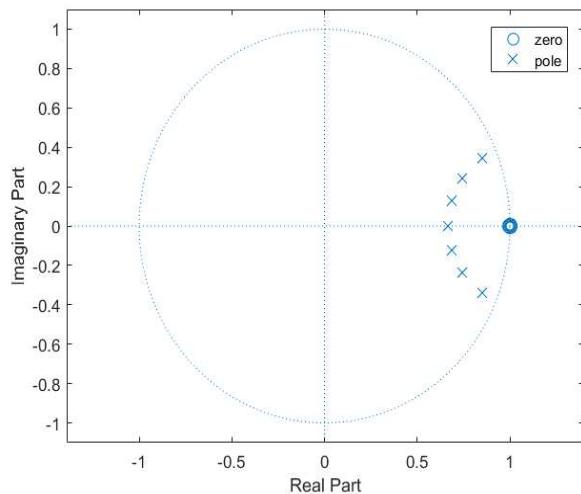
Filtr rzędu 15

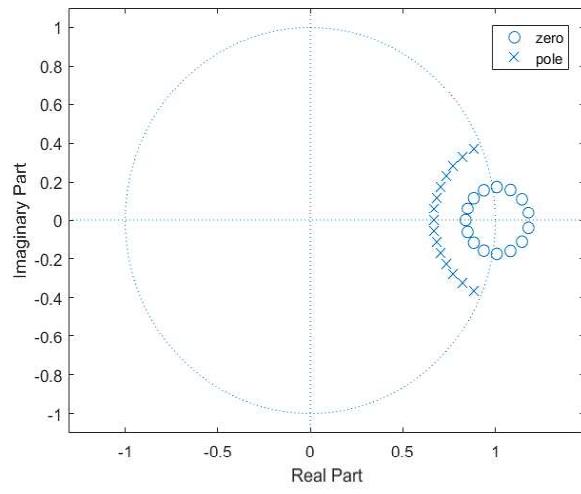
Przykład 5: Rozmieszczenie biegunów filtrów typu IIR

Filtr górnoprzepustowy Butterworth'a o częstotliwości odcięcia 1/16

Filtr rzędu 7

Filtr rzędu 15

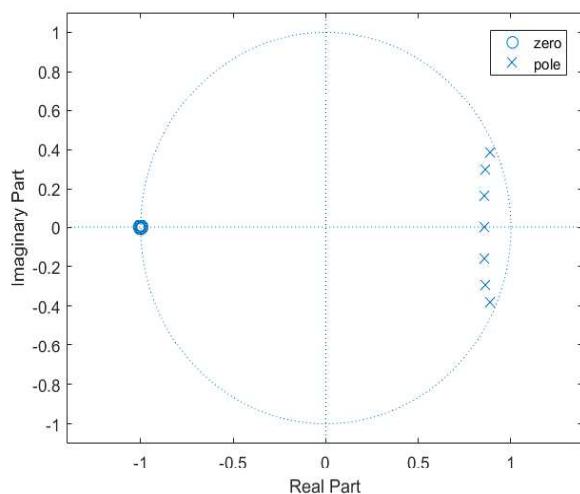

37

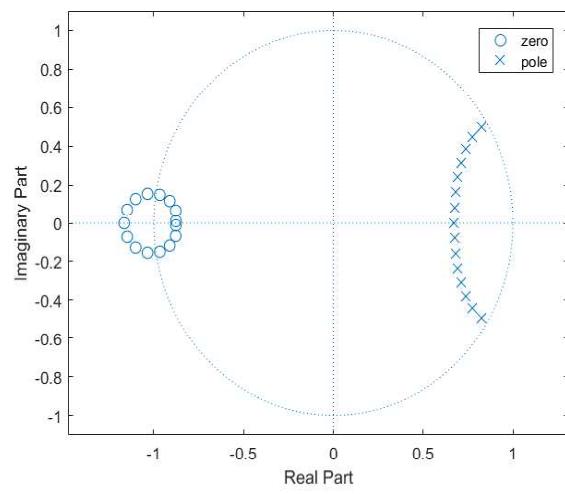
Przykład 5: Rozmieszczenie biegunów filtrów typu IIR

Filtr dolno-przepustowy Czebyszewa typu I o częstotliwości odcięcia 1/16

Filtr rzędu 7

Filtr rzędu 15

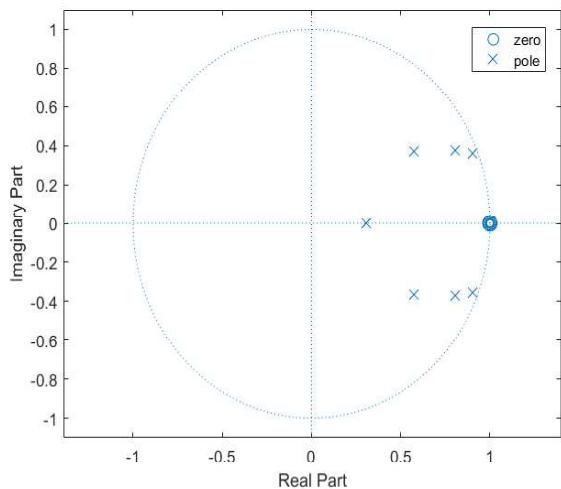

38

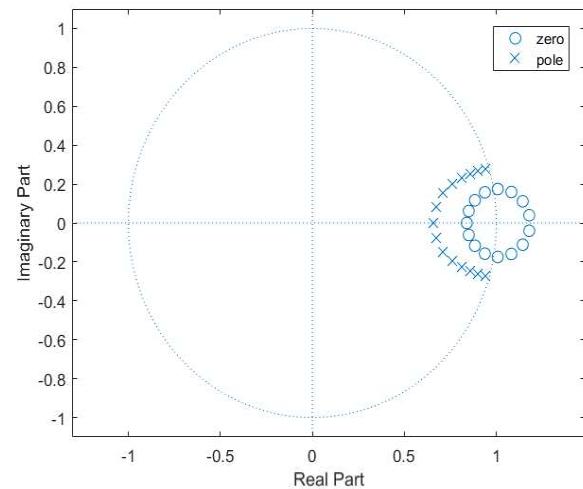
Przykład 5: Rozmieszczenie biegunów filtrów typu IIR

Filtr górnoprzepustowy Czebyszewa typu I o częstotliwości odcięcia 1/16

Filtr rzędu 7

Filtr rzędu 15

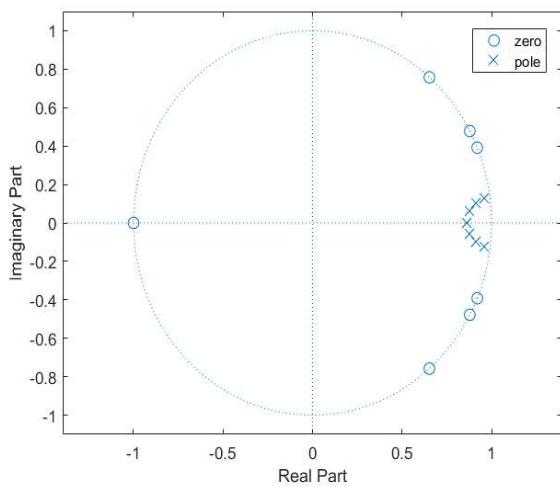

39

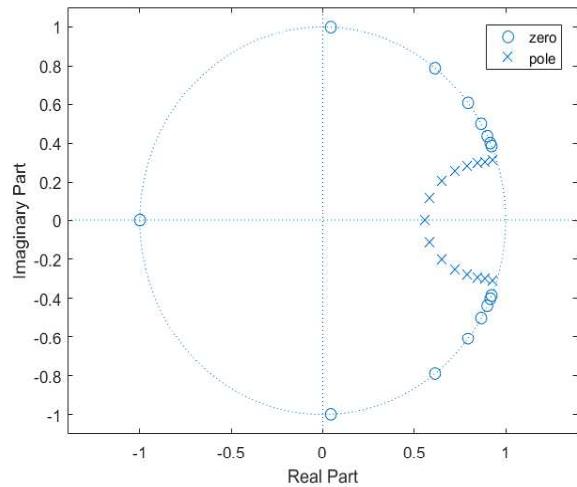
Przykład 5: Rozmieszczenie biegunów filtrów typu IIR

Filtr dolno-przepustowy Czebyszewa typu II o częstotliwości odcięcia 1/16

Filtr rzędu 7

Filtr rzędu 15

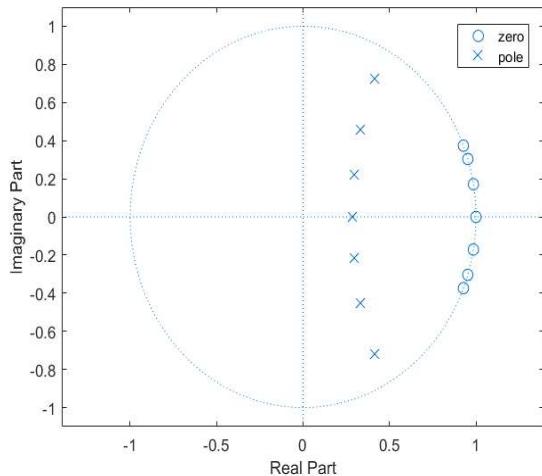

40

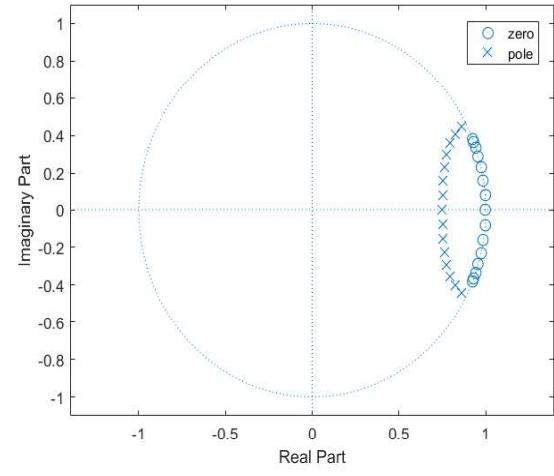
Przykład 5: Rozmieszczenie biegunów filtrów typu IIR

Filtr górnoprzepustowy Czebyszewa typu II o częstotliwości odcięcia 1/16

Filtr rzędu 7

Filtr rzędu 15

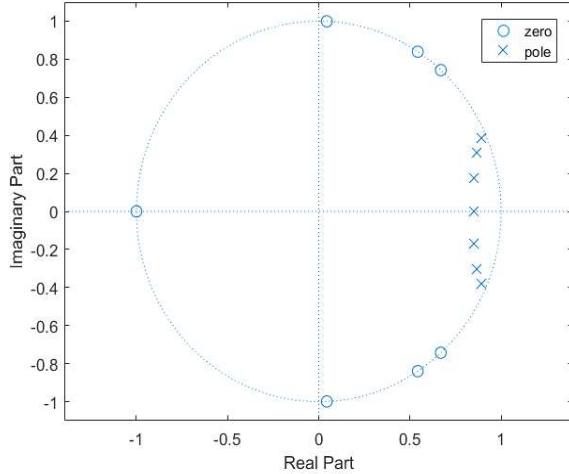

41

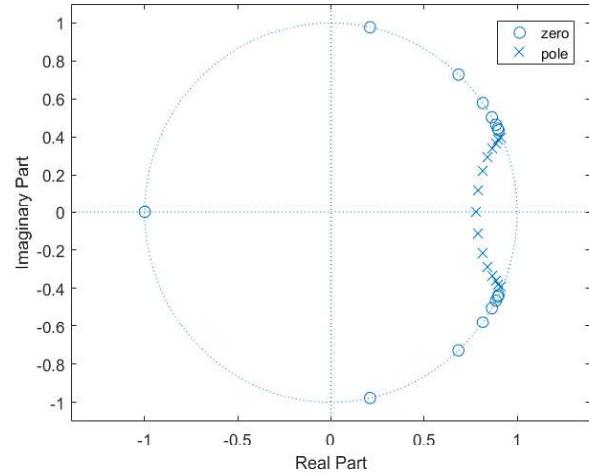
Przykład 5: Rozmieszczenie biegunów filtrów typu IIR

Filtr dolno-przepustowy eliptyczny o częstotliwości odcięcia 1/16

Filtr rzędu 7

Filtr rzędu 15

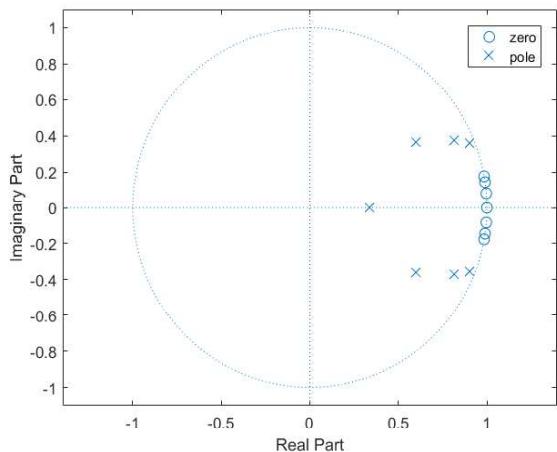

42

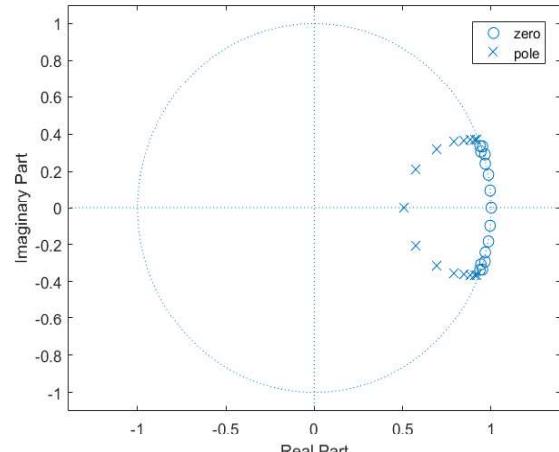
Przykład 5: Rozmieszczenie biegunów filtrów typu IIR

Filtr górnoprzepustowy eliptyczny o częstotliwości odcięcia 1/16

Filtr rzędu 7

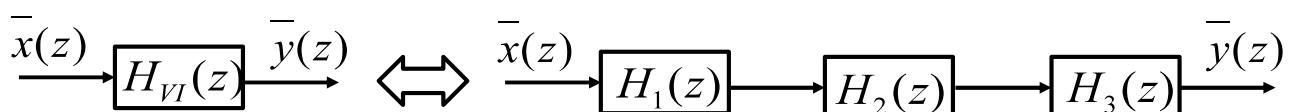
Filtr rzędu 15

Stosowanie struktur kaskadowych

- Motywacja: ze względu na błędy przepełnienia (ang. overflow errors) oraz błędy zaokrąglenia (ang. round-off errors), możliwa jest niestabilność filtrów typu IIR zwłaszcza w przypadku filtrów wysokiego rzędu
- Stąd w praktyce często stosowane są tzw. struktury kaskadowe, w których zamiast jednego filtru wysokiego rzędu stosuje się kaskadę kilku filtrów niższego rzędu (często II rzędu)
- Np. zamiast filtru typu IIR VI rzędu o transmitancji

$$H_{VI}(z) = H_1(z)H_2(z)H_3(z)$$

2D filtry typu IIR

45

www.agh.edu.pl

Filtracja 2-D IIR

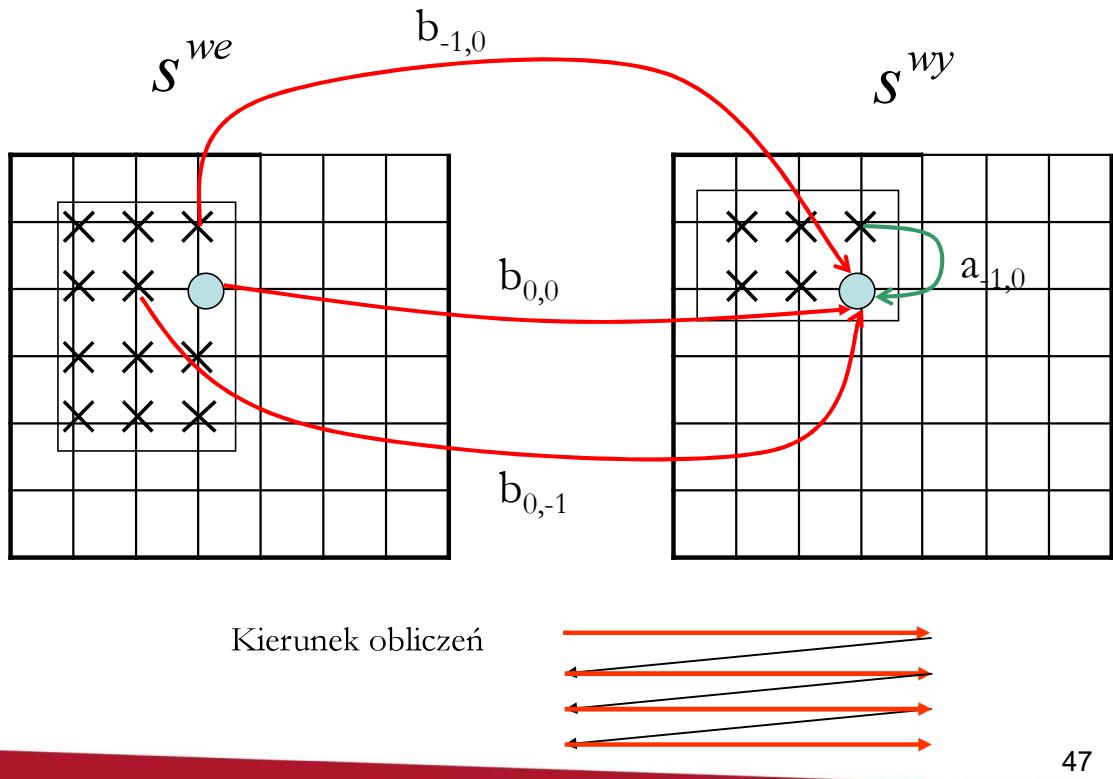
→ FILTR →

www.agh.edu.pl

46

Graficzna prezentacja filtru 2-D IIR

Dwuwymiarowe filtry z nieskończoną odpowiedzią impulsową

$$s^{wy}(k, l) = \sum_{(m,n) \in R^{we}} \sum b_{m,n} s^{we}(k-m, l-n) - \sum_{(m,n) \in R^{wy}} \sum a_{m,n} s^{wy}(k-m, l-n)$$

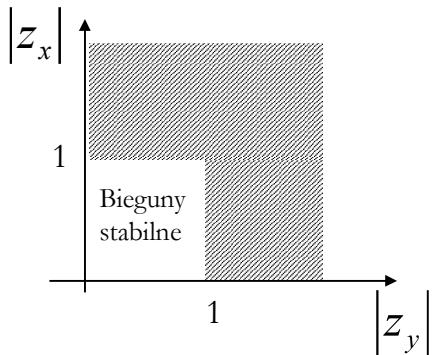
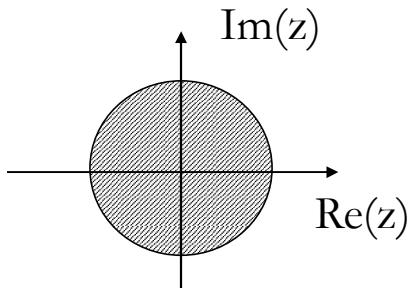
$$H(z_x, z_y) = \frac{\sum_{(m,n) \in R^{wy}} \sum b_{m,n} z_x^{-m} z_y^{-n}}{1 + \sum_{(m,n) \in R^{we}} \sum a_{m,n} z_x^{-m} z_y^{-n}}$$

$$z_x = e^{2\pi j f_x}$$

$$z_y = e^{2\pi j f_y}$$

Stabilność filtrów 2-D IIR

$$1D \begin{cases} \text{Pierwiastki } M(z) = 0 \text{ wewnatrz } |z| = 1 \\ \text{Stabilność} \Leftrightarrow M(z) \neq 0 \text{ dla } |z| \geq 1 \end{cases}$$

$$2D \begin{cases} \text{Biegunki } H(z_x, z_y) \text{ czyli zera } M(z_x, z_y) = 0 \text{ wewnatrz } |z_x| = 1 \text{ i } |z_y| = 1 \\ \text{Stabilność} \Leftrightarrow M(z_x, z_y) \neq 0 \text{ dla } \forall |z_x| \geq 1 \text{ lub } |z_y| \geq 1 \end{cases}$$

Normalizacja częstotliwości

Gęstość próbkowania

$$\Delta x = X / (M - 1)$$

$$\Delta y = Y / (N - 1)$$

Wniosek z twierdzenia o próbkowaniu

$$f_x^{\max} = 0,5 / \Delta x$$

$$f_y^{\max} = 0,5 / \Delta y$$

Normowanie częstotliwości

$$\underline{f}_x = f_x \Delta x$$

$$\underline{f}_y = f_y \Delta y$$

Przykładowe kryterium dla optymalizacyjnej metody projektowania filtrów 2-D IIR

$$Q = \int_0^{0,5} \int_0^{0,5} \left\{ \gamma \left| \frac{\sum_{(m,n) \in R^{we}} b_{m,n} e^{-2\pi j(\underline{f}_x m + \underline{f}_y n)}}{1 + \sum_{(m,n) \in R^{wy}} a_{m,n} e^{-2\pi j(\underline{f}_x m + \underline{f}_y n)}} - A(\underline{f}_x, \underline{f}_y) e^{j\theta(\underline{f}_x, \underline{f}_y)} \right|^2 \right. \right. \\ \left. \left. + (1-\gamma) \left[\left| \frac{\sum_{(m,n) \in R^{we}} b_{m,n} e^{-2\pi j(\underline{f}_x m + \underline{f}_y n)}}{1 + \sum_{(m,n) \in R^{wy}} a_{m,n} e^{-2\pi j(\underline{f}_x m + \underline{f}_y n)}} \right|^2 - |A(\underline{f}_x, \underline{f}_y)|^2 \right] \right] d\underline{f}_y d\underline{f}_x \right\}$$

gdzie $\gamma \in [0, 1]$

51

www.agh.edu.pl

Inne przykładowe kryterium dla optymalizacyjnej metody projektowania filtrów 2-D IIR

$$s^{wy}(k, l) = \sum_{(m,n) \in R^{we}} b_{m,n} s^{we}(k-m, l-n) - \sum_{(m,n) \in R^{wy}} a_{m,n} s^{wy}(k-m, l-n)$$

Funkcja kosztu:

$$Q = (1-\gamma)Q_{amp} + \gamma Q_{ph}$$

$$H(\underline{f}_x, \underline{f}_y) = \frac{\sum_{(m,n) \in R^{we}} b_{m,n} e^{-j(m\underline{f}_x + n\underline{f}_y)}}{1 + \sum_{(m,n) \in R^{wy}} a_{m,n} e^{-j(m\underline{f}_x + n\underline{f}_y)}}$$

$$Q_{amp} = \int_0^{0,5} \int_0^{0,5} \left(|H(\underline{f}_x, \underline{f}_y)| - A(\underline{f}_x, \underline{f}_y) \right)^2 d\underline{f}_y d\underline{f}_x$$

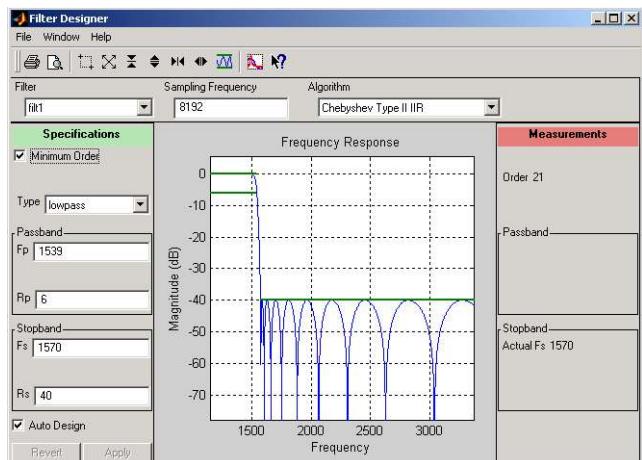
$$Q_{ph} = \int_0^{0,5} \int_0^{0,5} \left| H(\underline{f}_x, \underline{f}_y) - A(\underline{f}_x, \underline{f}_y) e^{j\theta(\underline{f}_x, \underline{f}_y)} \right|^2 d\underline{f}_y d\underline{f}_x$$

$$\theta(\underline{f}_x, \underline{f}_y) = \pi - \underline{f}_x - \underline{f}_y \quad \text{gdzie } \gamma = 0,1$$

52

www.agh.edu.pl

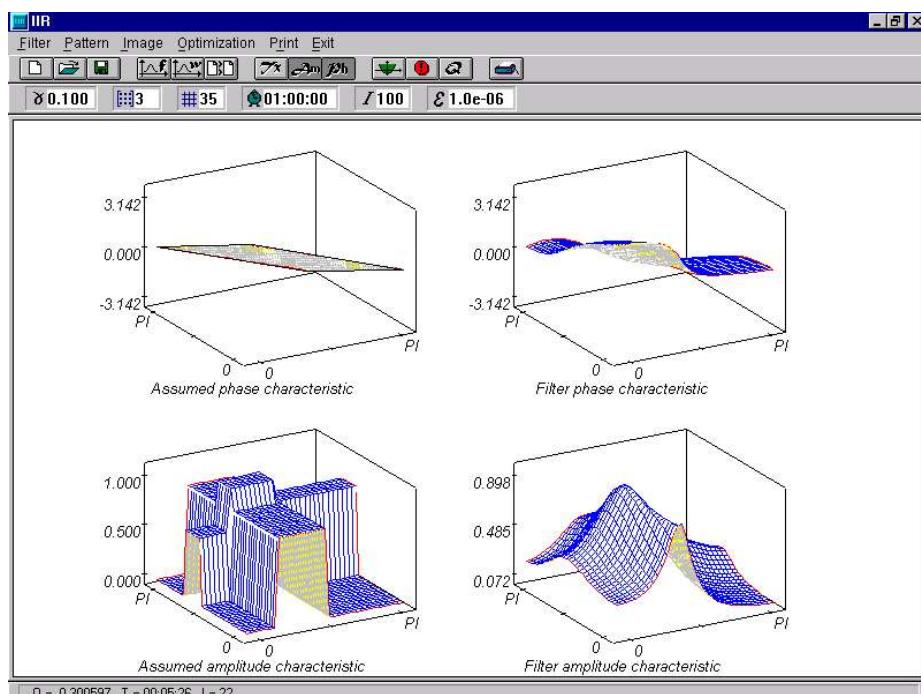
Projektowanie filtrów IIR w środowisku MATLAB

53

www.agh.edu.pl

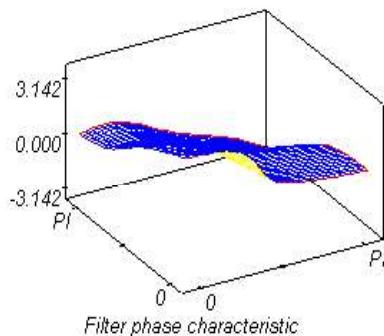
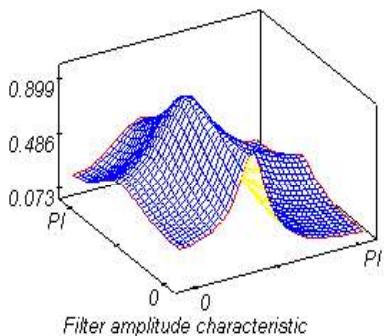
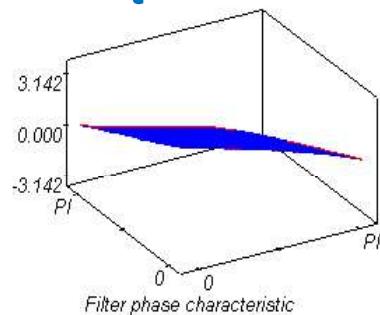
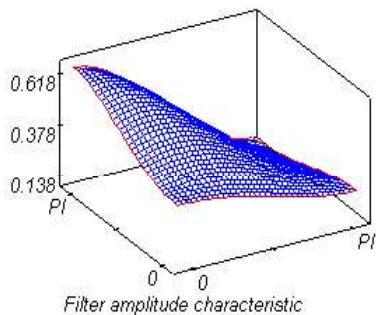
Projektowanie filtrów 2D IIR

54

www.agh.edu.pl

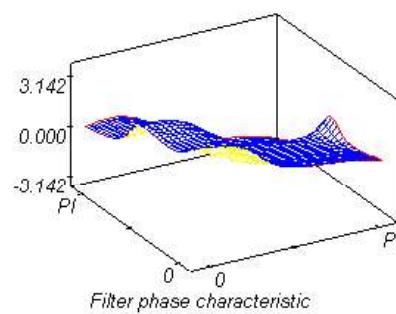
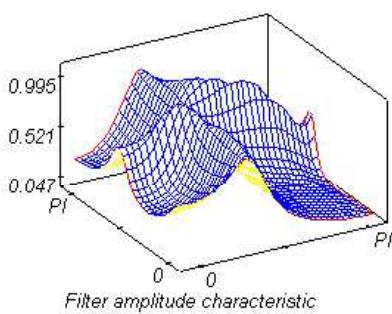
Efekty projektowania w zależności od rzędu filtru

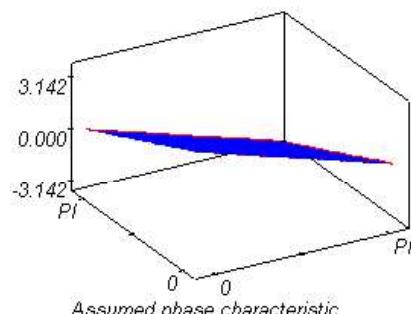
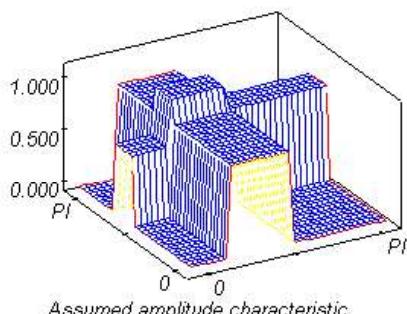
Tylko $4+3=7$
współczynników
było do wyznaczenia

Do wyznaczenia
było $9+8=17$
współczynników

Efekty projektowania w zależności od rzędu filtru

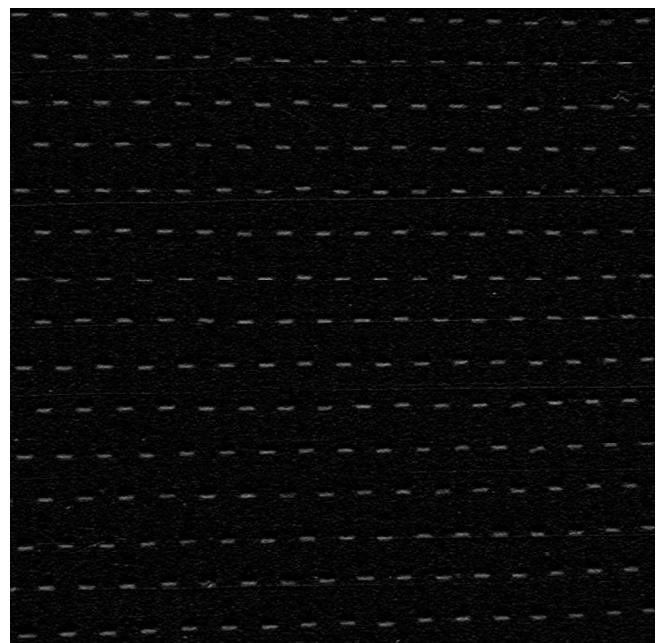
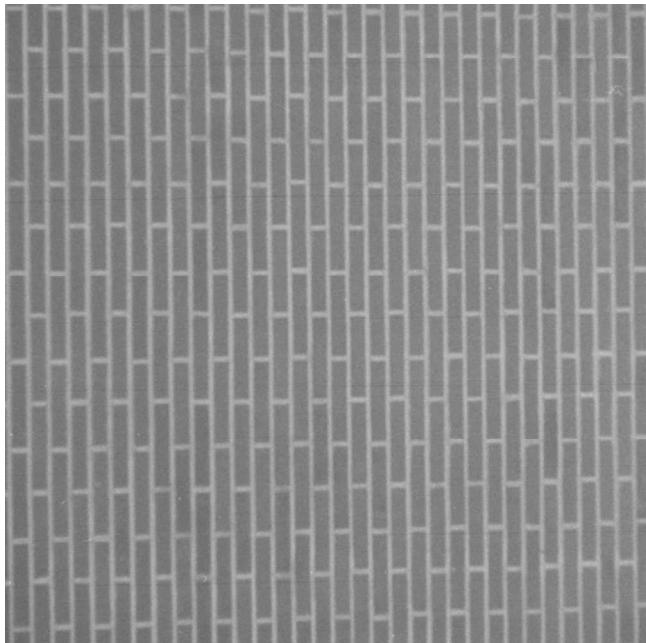

Aż $16+15=31$
współczynników
było do wyznaczenia

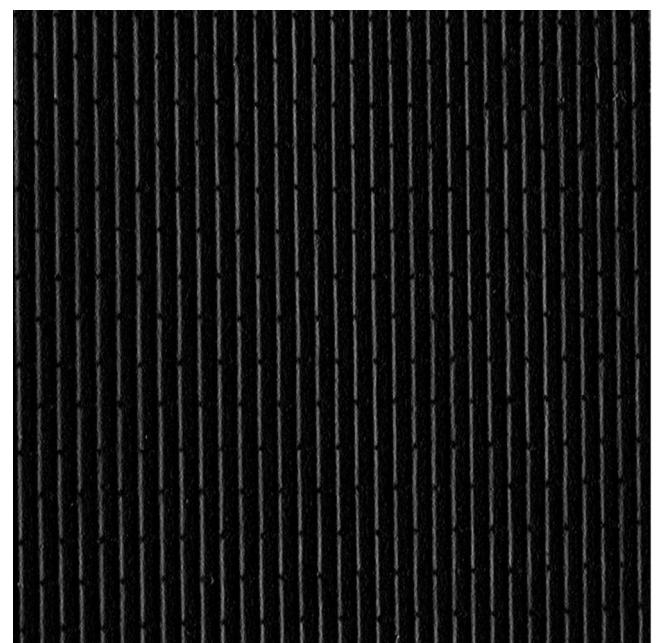
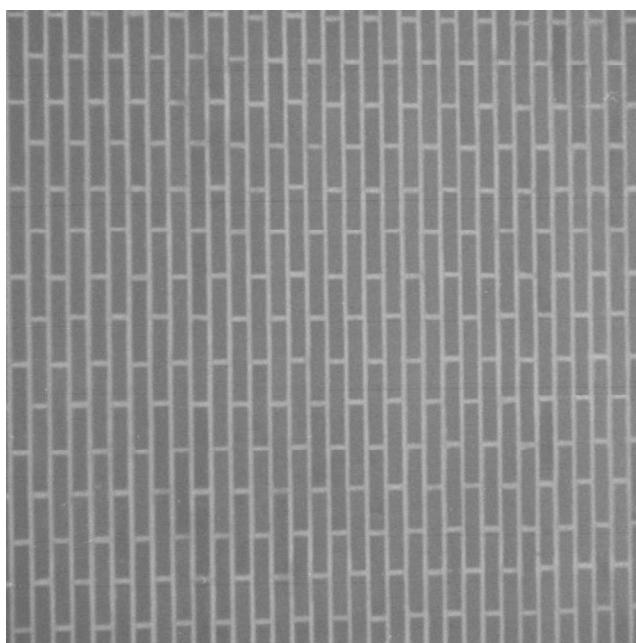
Założenia
projektowe

Filtracja obrazów – przykład krawędzie (linie) poziome

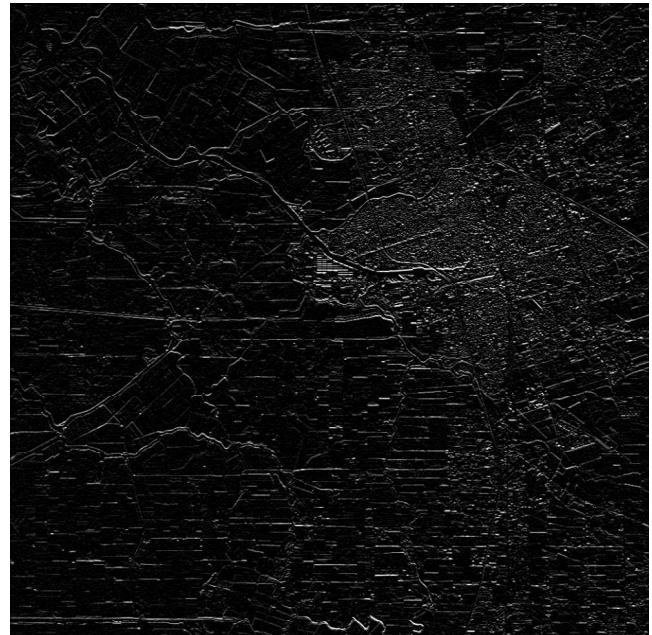
57

Filtracja obrazów – przykład krawędzie (linie) pionowe

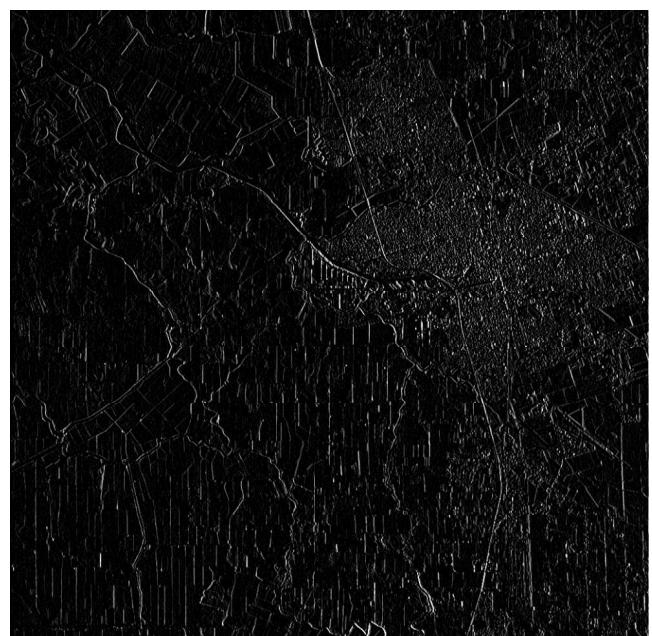
58

Filtracja obrazów – przykład 2 krawędzie (linie) poziome

59

Filtracja obrazów – przykład 2 krawędzie (linie) pionowe

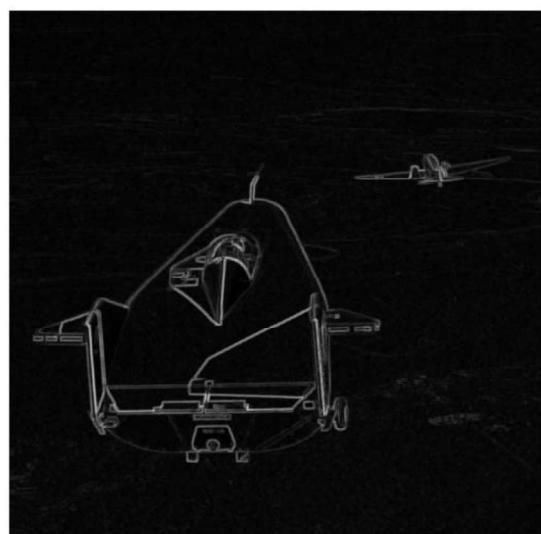
60

Filtracja obrazów – przykład „unsharp mask”

61

Filtracja obrazów – przykład „range filter”

62